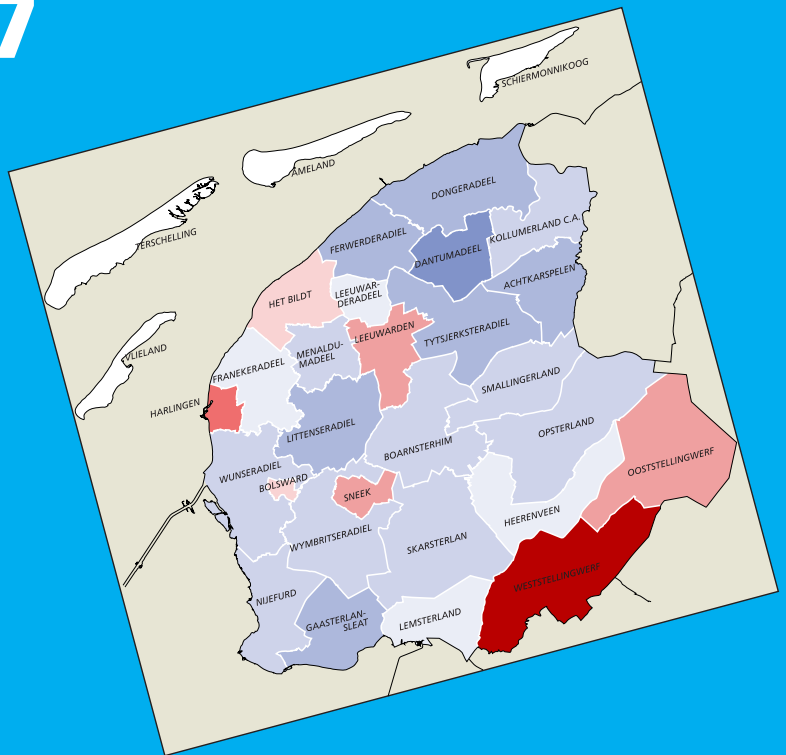

De Fryske taalatlas 2007

Friese taal in beeld

Voorwoord

De Fryske taalatlas geeft een visueel overzicht van het beheersingsniveau en het gebruik van de Friese taal onder de inwoners van Fryslân.

De meeste informatie is afkomstig van de grootschalige quick scan Friese taal, die wij afgelopen januari hebben uitgevoerd. De Friese taalatlas geeft in een momentopname weer hoe het beheersingsniveau Fries (verstaan, spreken, lezen en schrijven) onder de inwoners in verschillende gemeenten gesteld is. Het kaartmateriaal wordt voor de hele provincie en voor alle gemeenten gegeven, uitgezonderd de Waddeneilanden in een aantal gevallen. Daarnaast wordt ook aandacht geschonken aan o.a. ontwikkelingen op het gebied van taaloverdracht, taalbeleid van de gemeenten en de keuze voor Friestalige huwelijkstoespraken van de inwoners per gemeente.

De taalatlas is vooral voor gemeenten bedoeld. Met dit kaartmateriaal kunnen zij goed onderbouwd taalbeleid op maat ontwikkelen. Het boekje is uniek in zijn soort en wordt voor het eerst door ons uitgegeven. Wij streven ernaar om de taalatlas iedere vier jaar te vernieuwen en kaartmateriaal mogelijk uit te breiden. De verantwoording van de cijfers beheersing Friese taal is grotendeels verwerkt in de rapportage quick scan Friese taal van 24 april 2007.

De rapportage en de taalatlas zijn te vinden in het dossier “Friese taal” op de website van de Provincie Fryslân: www.fryslan.nl. De absolute aantallen in tabellen voor de afleggingen eed/belofte en het gebruik van Friestalige huwelijkstoespraken zijn eveneens ter beschikking gesteld via de provinciale website. Het materiaal is zowel in het Nederlands als in het Fries beschikbaar. U mag naar eigen inzicht de gegevens en het kaartmateriaal gebruiken, mits u melding maakt van de bron ‘Provincie Fryslân, *de Fryske taalatlas: Friese taal in beeld 2007*’. De verschillende bronnen worden per grafiek / kaart afzonderlijk genoemd. Algemene informatie kunt u opvragen of kwijt via cto@fryslan.nl.

Provincie Fryslân
Postbus 20120
8900 HM Leeuwarden

Inhoudsopgave

Deel 1: kaarten Fryslân taalbeheersing en taalontwikkeling Fryslân

- 1.1. beheersingsniveau Fries in heel Fryslân (%)
- 1.2. beheersingsniveau Fries in heel Fryslân naar leeftijd (%)
- 1.3. moedertaal, spreektaal tegen partner en spreektaal tegen kinderen naar leeftijd (%)
- 1.4. moedertaal in de gemeenten Het Bildt en Oost- en Weststellingwerf (%)
- 1.5. ontwikkeling spreektaal tegen kinderen 1980 - 2007 (%)
- 1.6. ontwikkeling taalbeheersing Fries 1967 - 2007 (%)

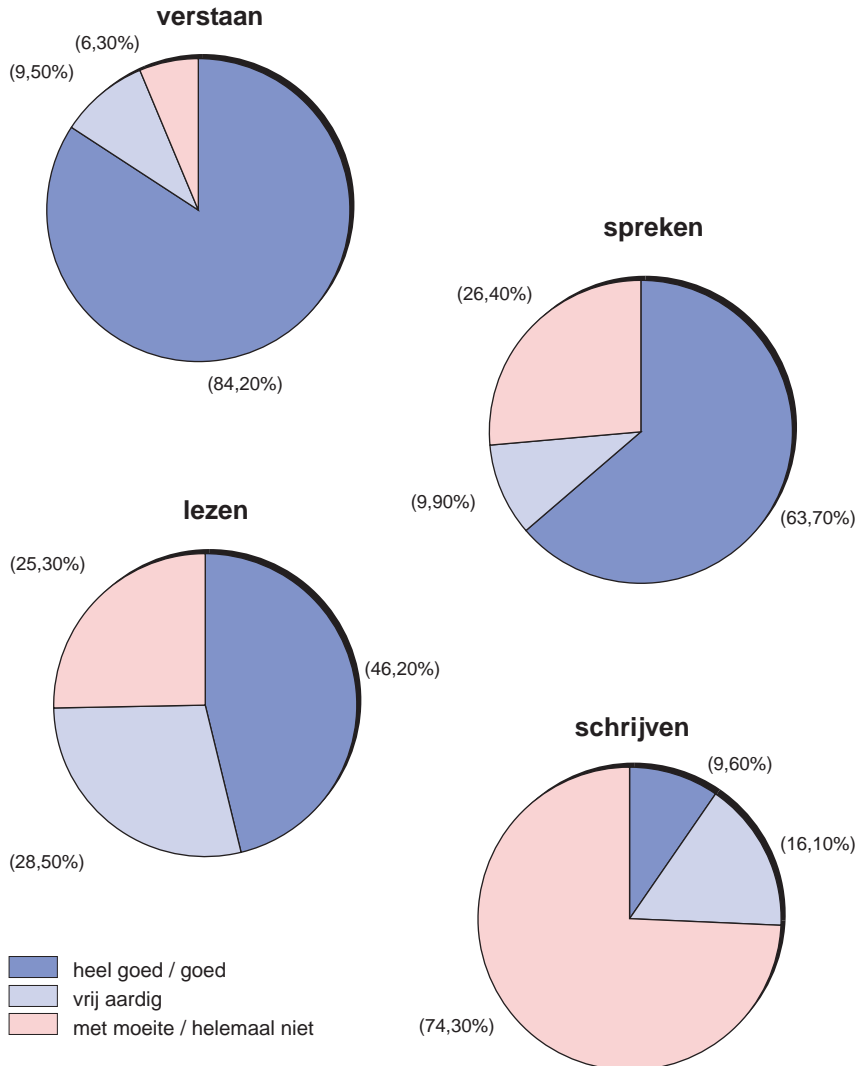
Deel 2: provinciekaarten taalbeheersing op gemeenteniveau

- 2.1. Fries als moedertaal per gemeente (%)
- 2.2. Fries verstaan per gemeente (%)
- 2.3. Fries spreken per gemeente (%)
- 2.4. Fries lezen per gemeente (%)
- 2.5. Fries schrijven per gemeente (%)
- 2.6. spreektaal Fries tegen partner per gemeente (%)
- 2.7. spreektaal Fries tegen kinderen per gemeente (%)

Deel 3: provinciekaarten beleidsontwikkeling op gemeenteniveau

- 3.1. taalbeleid gemeenten
- 3.2. gemeenten die Tomke en/of de Sânglêsrige steunen
- 3.3. aantal kinderen op Friestalige en/of tweetalige kindercentra per gemeente
- 3.4. Friestalige huwelijkstoespraken 2002 - 2005 per gemeente (%)
- 3.5. Friestalige eed/belofte door gemeenteraadsleden per gemeente (%)

1.1. beheersingsniveau Fries in heel Fryslân (%)

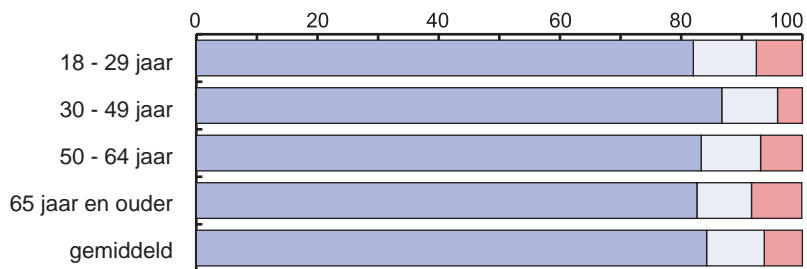

De Waddeneilanden zijn niet meegenomen.

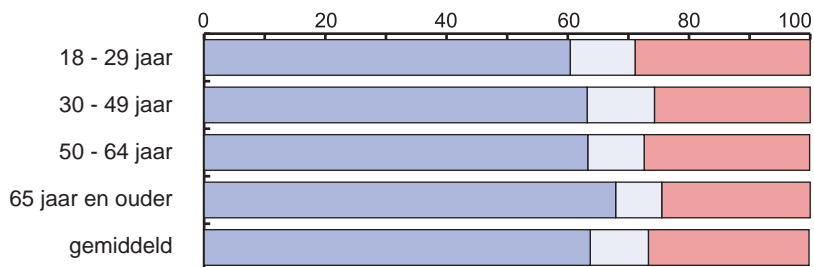
De uitkomsten zijn gewogen naar leeftijd en het aantal inwoners per gemeente.

1.2. beheersingsniveau Fries in heel Fryslân naar leeftijd (%)

het Fries kunnen verstaan, naar leeftijd (%)

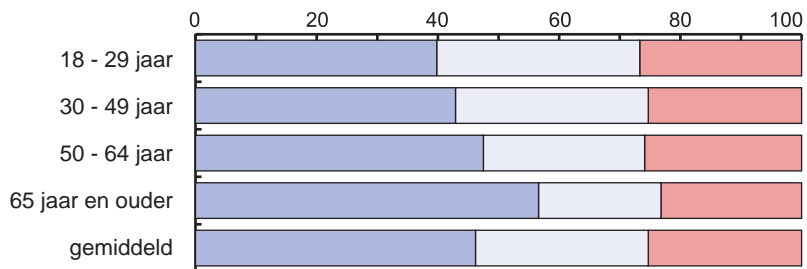

het Fries kunnen spreken, naar leeftijd (%)

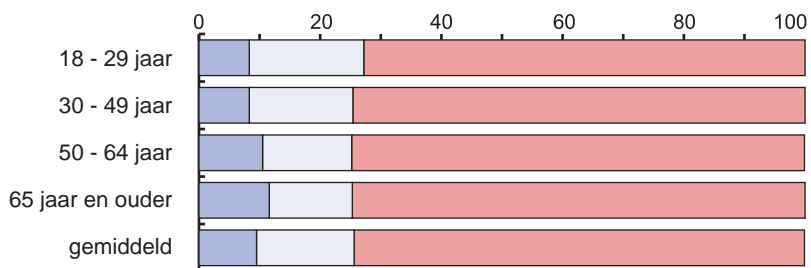

(heel) goed vrij aardig met moeite / niet

het Fries kunnen lezen, naar leeftijd (%)

het Fries kunnen schrijven, naar leeftijd (%)

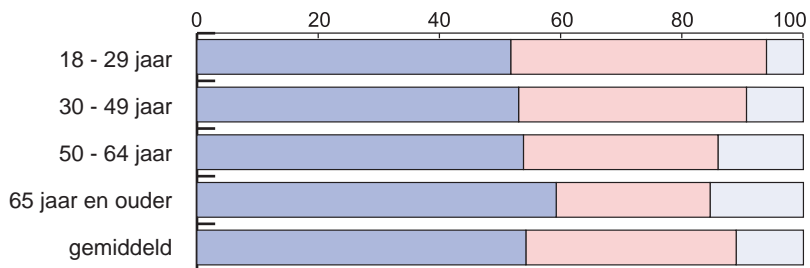

De Waddeneilanden zijn niet meegenomen.

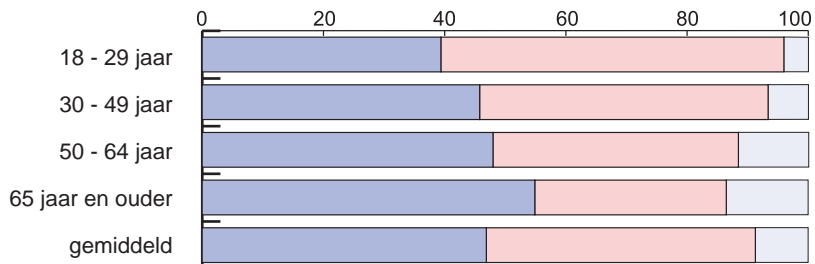
De uitkomsten zijn gewogen naar leeftijd en het aantal inwoners per gemeente.

1.3. moedertaal, spreektaal tegen partner en spreektaal tegen kinderen naar leeftijd (%)

Moedertaal naar leeftijd in %

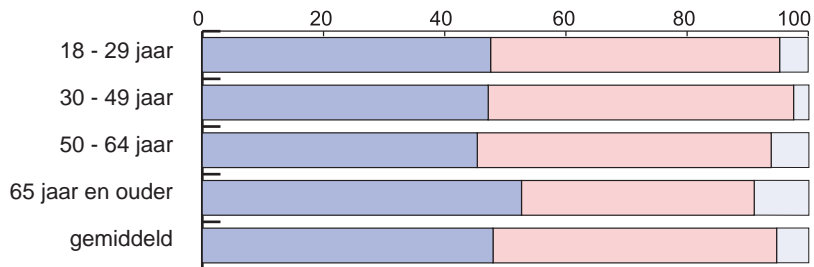

Spreektaal tegen partner naar leeftijd in %

 Fries Nederlands Andere taal

Spreektaal tegen kinderen naar leeftijd in %

De *moedertaal* is hierbij als volgt gedefinieerd: de taal waarin de respondent is opgegroeid. Onder *andere taal* wordt verstaan: de Friese streektaalen, het stadsfries of een buitenlandse taal.

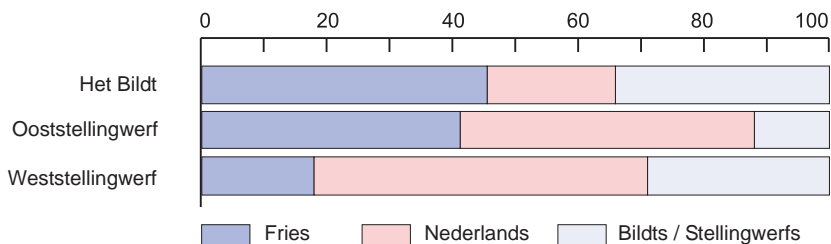
Wat de *spreektaal* betreft is uitgegaan van de vraagstelling welke taal de respondent *meestal* met het kind en partner spreekt.

De Waddeneilanden zijn niet meegenomen.

 Fries Nederlands Andere taal

1.4. moedertaal in de gemeenten Het Bildt en Oost- en Weststellingwerf (%)

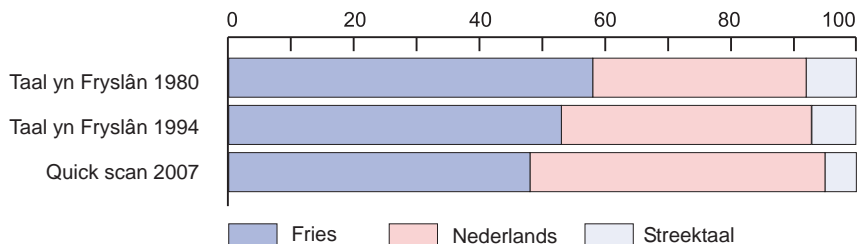
Moedertaal in de drie streektaalgemeenten in %

De drie gemeenten Het Bildt, Oost- en Weststellingwerf kennen een bijzondere drietalige situatie, waar naast het Nederlands en het Fries de streektaal in levend gebruik is. In de nota streektalen (2004) heeft de Provincie Fryslân een stimulerend en volgend beleid voor het Bildts en het Stellingwerfs onder woorden gebracht. De gemeenten Het Bildt en Oost- en Weststellingwerf zijn de eerstverantwoordelijke overheden voor respectievelijk het Bildts en het Stellingwerfs.

1.5. ontwikkeling spreektaal tegen kinderen 1980 - 2007 (%)

Spreektaal tegen kinderen (%)

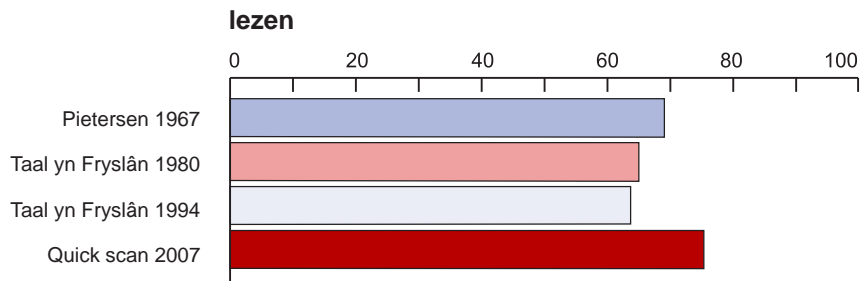
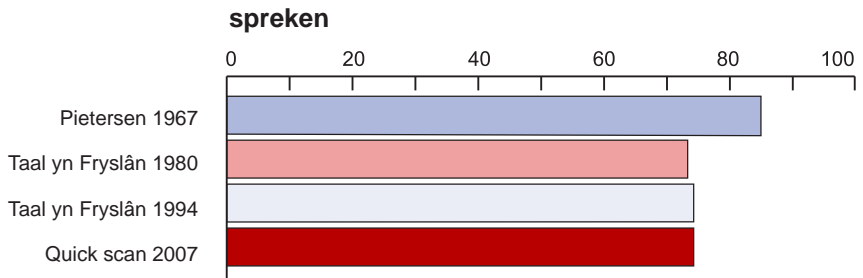
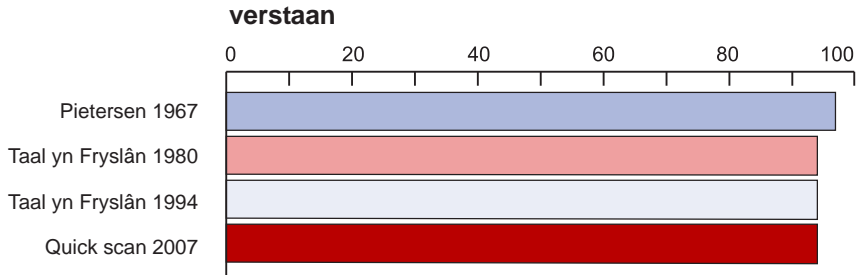

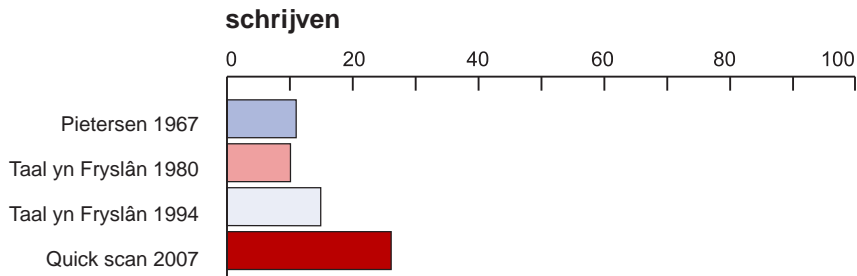
De ontwikkeling spreektaal tegen kinderen is vanaf 1980 onderzocht

Bronnen:

- Gorter, D., G.H. Jelsma, P.H. van der Plank en K. de Vos, *Taal yn Fryslân - ûndersyk nei taalgedrach en taalhâlding yn Fryslân*, Ljouwert, 1984
- Gorter, D., R.J. Jonkman, *Taal yn Fryslân op 'e nij besjoen*, Ljouwert, 1995
- Provincie Fryslân, *rapportage quick scan Friese taal*, Leeuwarden, 2007

1.6. ontwikkeling taalbeheersing Fries 1967 - 2007 (%)

In het onderzoek van Pietersen (1967) is gekozen voor 11 gemeenten (10 op toeval en de gemeente Leeuwarden); de Stellingwerven en de Waddeneilanden maakten geen deel uit van het onderzoek.

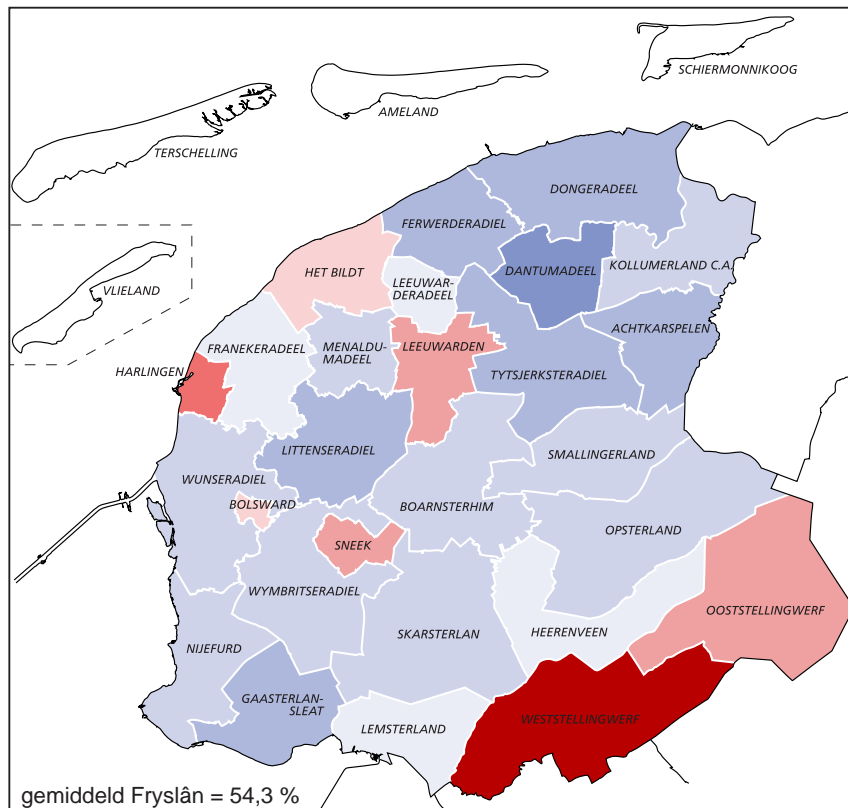
Bij de uitkomsten van Taal in Fryslân uit het jaar 1980 zijn ook de Waddeneilanden meegenomen; bij de overige onderzoeken is dat niet het geval.

In bovenstaande grafiek zijn alleen de gegevens opgenomen, waarbij de respondent heeft aangegeven de desbetreffende taal **vrij aardig**, **goed** of **zeer goed** te beheersen.

Bronnen:

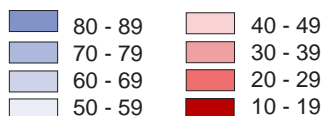
- Pietersen, L., *De Friezen en hun taal*, Drachten, 1969
- Gorter, D., G.H. Jelsma, P.H. van der Plank en K. de Vos, *Taal yn Fryslân - ûndersyk nei taalgedrach en taalhâlding yn Fryslân*, Ljouwert, 1984
- Gorter, D., R.J. Jonkman, *Taal yn Fryslân op 'e nij besjoen*, Ljouwert, 1995
- Provincie Fryslân, *rapportage quick scan Friese taal*, Leeuwarden, 2007

2.1. Fries als moedertaal per gemeente (%)

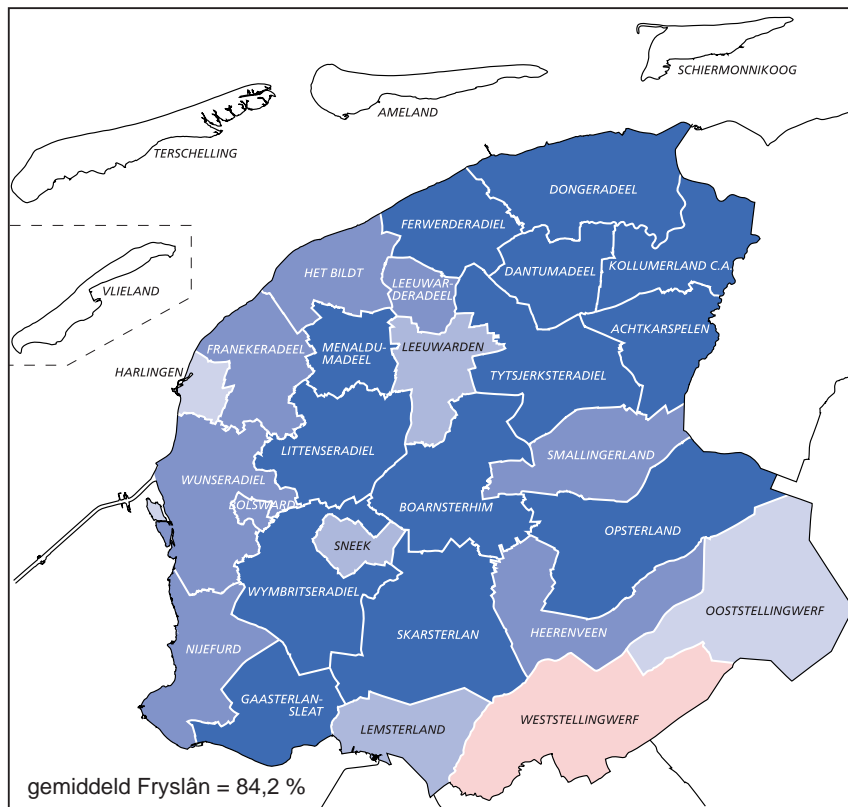

De moedertaal is als volgt gedefinieerd: de taal waarin de respondent is opgevoed. Bovenstaande provinciekaart omvat percentagegegevens van respondenten die aangeven het Fries als moedertaal te hebben

moedertaal in %

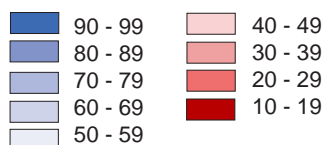

2.2. Fries verstaan per gemeente (%)

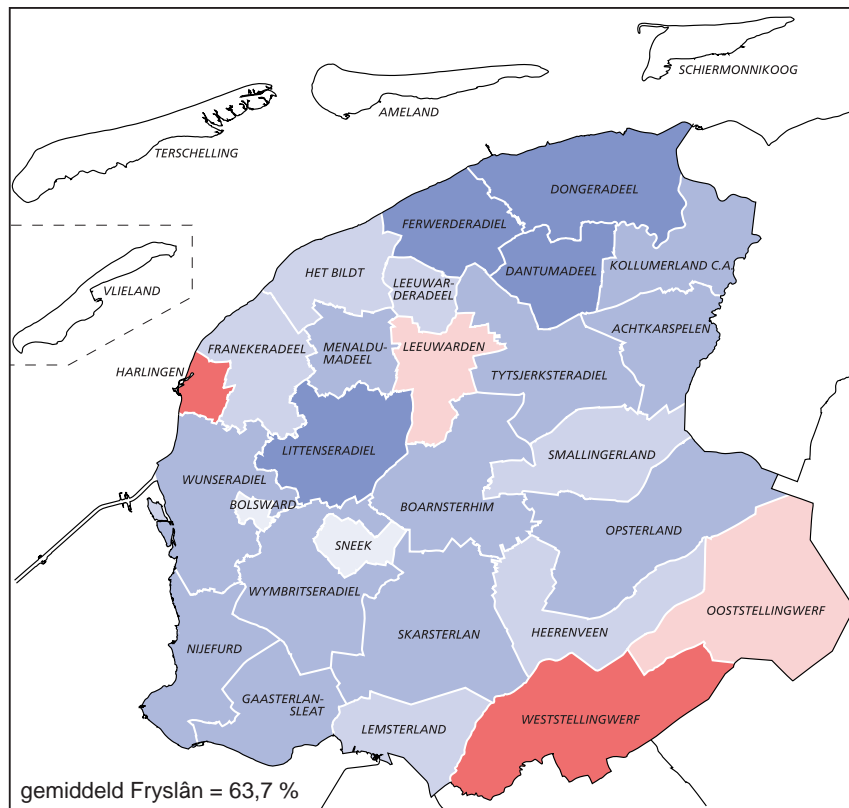

Bovenstaande provinciekaart omvat percentagegegevens, waarbij de respondent heeft aangegeven het verstaan van de Friese taal naar eigen zeggen **goed** of **zeer goed** te beheersen.

verstaan in %

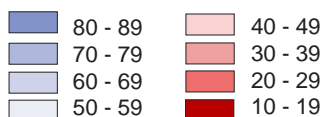

2.3. Fries spreken per gemeente (%)

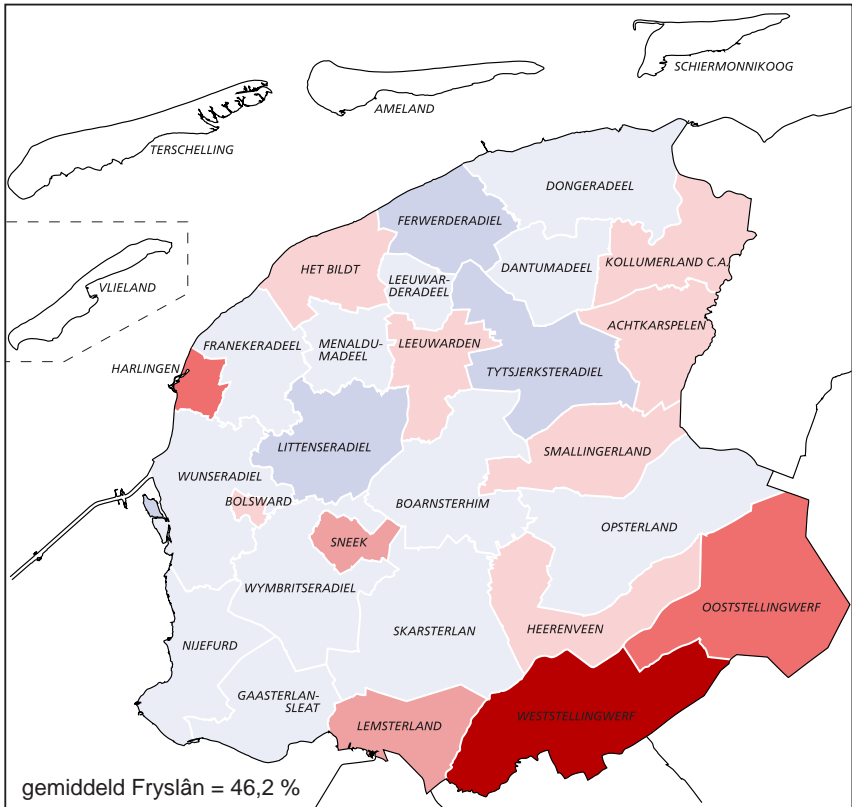

Bovenstaande provinciekaart omvat percentagegegevens, waarbij de respondent heeft aangegeven het spreken van de Friese taal naar eigen zeggen **goed** of **zeer goed** te beheersen.

spreken in %

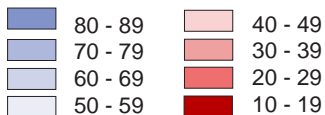

2.4. Fries lezen per gemeente (%)

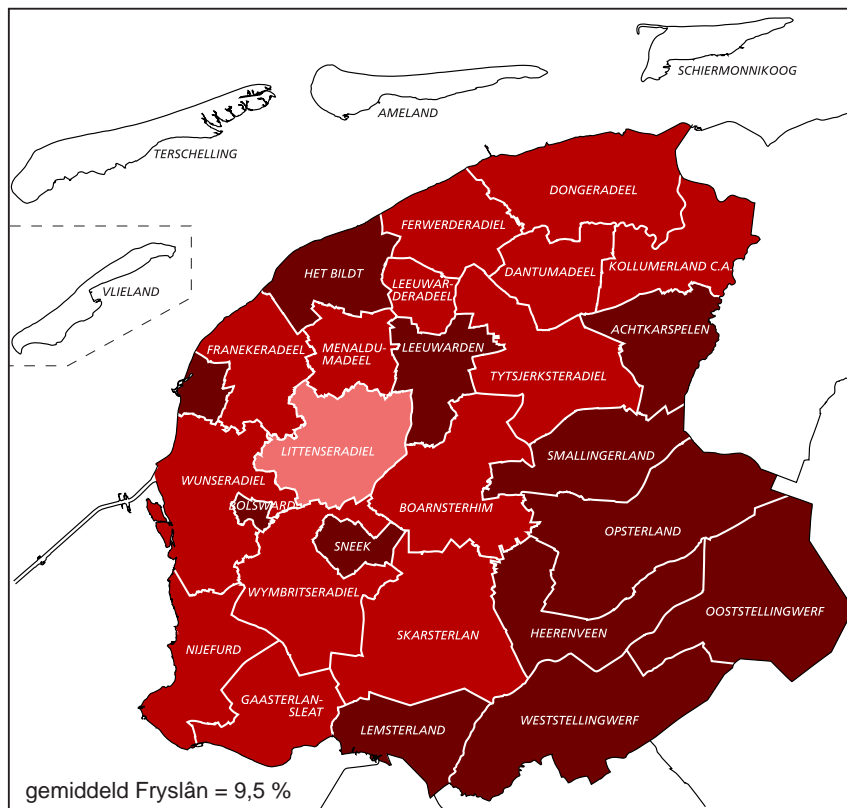

Bovenstaande provinciekaart omvat percentagegegevens, waarbij de respondent heeft aangegeven het lezen van de Friese taal naar eigen zeggen **goed** of **zeer goed** te beheersen.

lezen in %

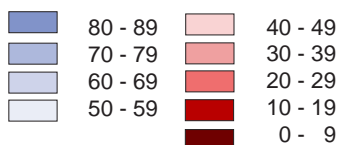

2.5. Fries schrijven per gemeente (%)

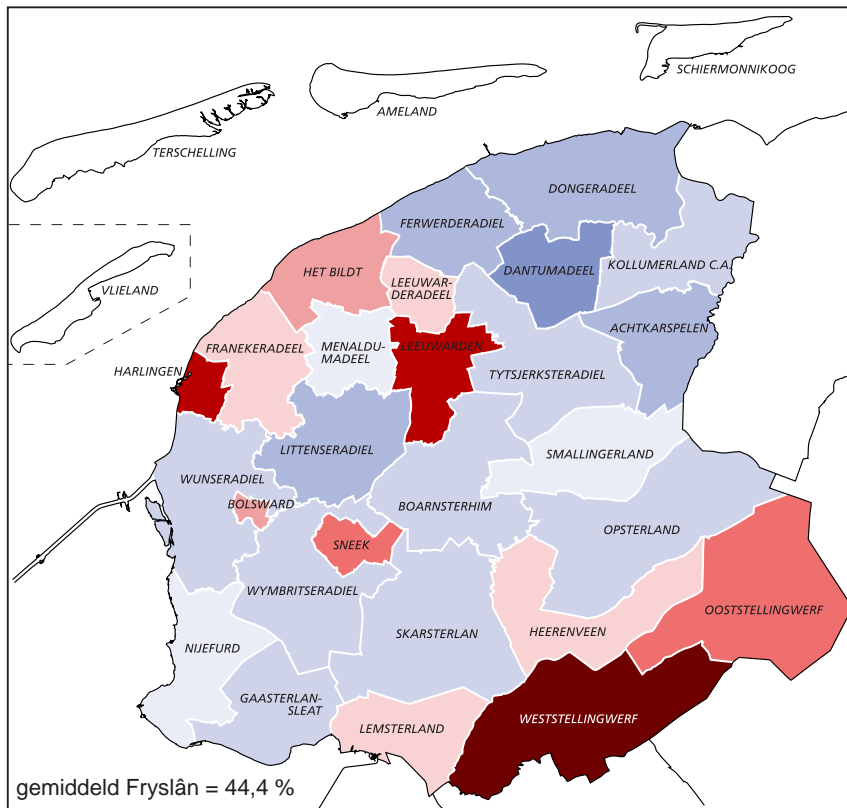

Bovenstaande provinciekaart omvat percentagegegevens, waarbij de respondent heeft aangegeven het schrijven van de Friese taal naar eigen zeggen **goed** of **zeer goed** te beheersen.

schrijven in %

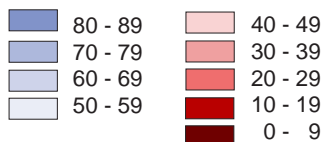

2.6. spreektaal Fries tegen partner per gemeente (%)

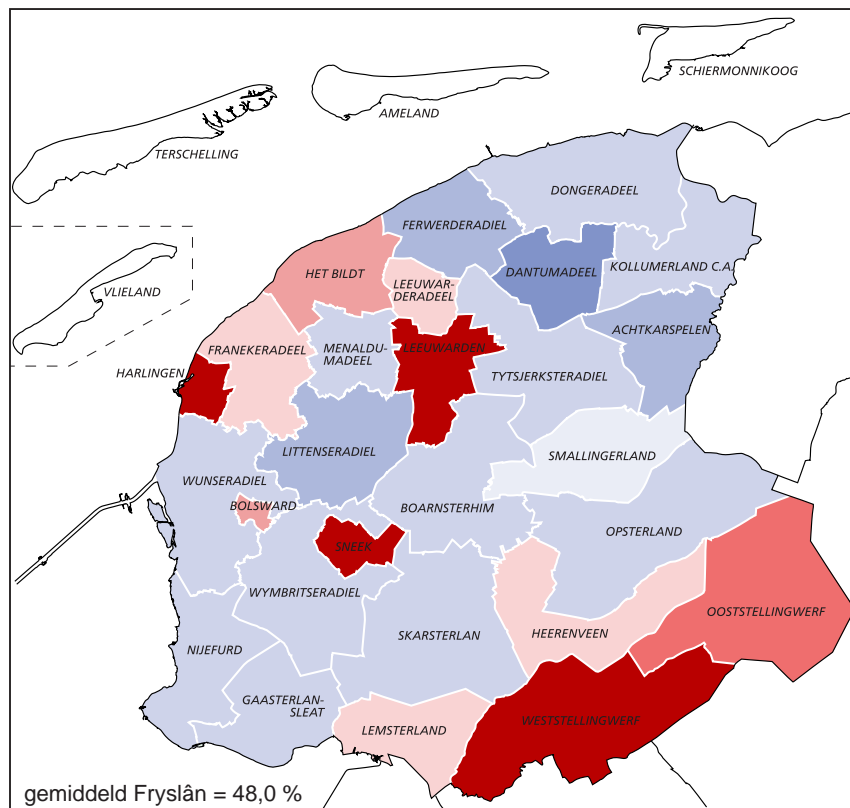

Bovenstaande provinciekaart omvat percentagegegevens van respondenten die hebben aangegeven meestal met zijn/haar partner het Fries te spreken.

spreektaal Fries tegen partner in %

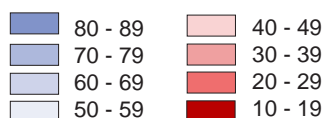

2.7. spreektaal Fries tegen kinderen per gemeente (%)

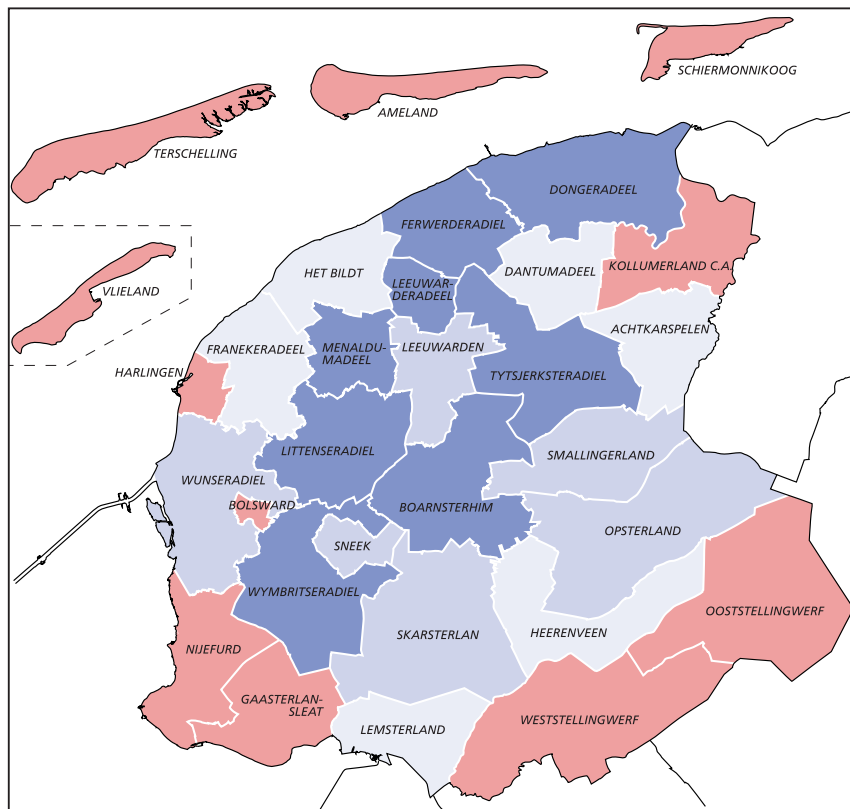

Bovenstaande provinciekaart omvat percentagegegevens van respondenten die hebben aangegeven meestal met zijn/haar kind het Fries te spreken.

spreektaal tegen kinderen in %

3.1. taalbeleid gemeenten

- Gemeenten met intentieverklaring, verordening Friese taal en eigen beleidsplan Fries
- Gemeenten met verordening Friese taal en eigen beleidsplan Fries
- Gemeenten met eigen beleidsplan Fries
- Gemeenten zonder beleid Fries

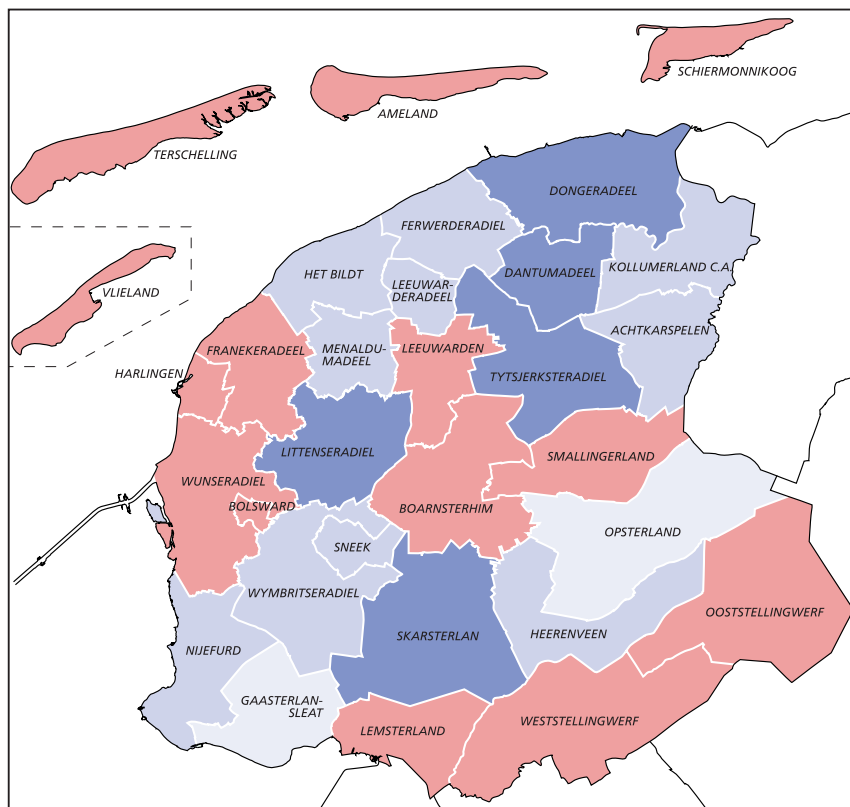
intentieverklaring: gemeenten die met de Provincie Fryslân de afspraak hebben gemaakt zoveel mogelijk de Friese taal te gebruiken in onderlinge geregistreerde schriftelijke stukken.

taalverordening: gemeenten die de verordening Fries in het schriftelijke verkeer hebben vastgelegd, waaraan een juridische grondslag voor taalbeleid via artikel 2:9 lid 1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) is verbonden.

taalbeleidsplan: gemeenten die een eigen invulling aan het taalbeleid hebben gegeven zonder daarbij een juridische grondslag via de Awb te hebben vastgelegd. Grotendeels gaat het om maatregelen die betrekking hebben op gemeentelijk beleid op het gebied van de eigen bestuurlijke organisatie, het onderwijs, de cultuur, de media en het sociale en economische leven.

De provinciekaart omvat de weergave van gemeentelijk taalbeleid per 1 april 2007.

3.2. gemeenten die Tomke en/of de Sânglêsrige steunen

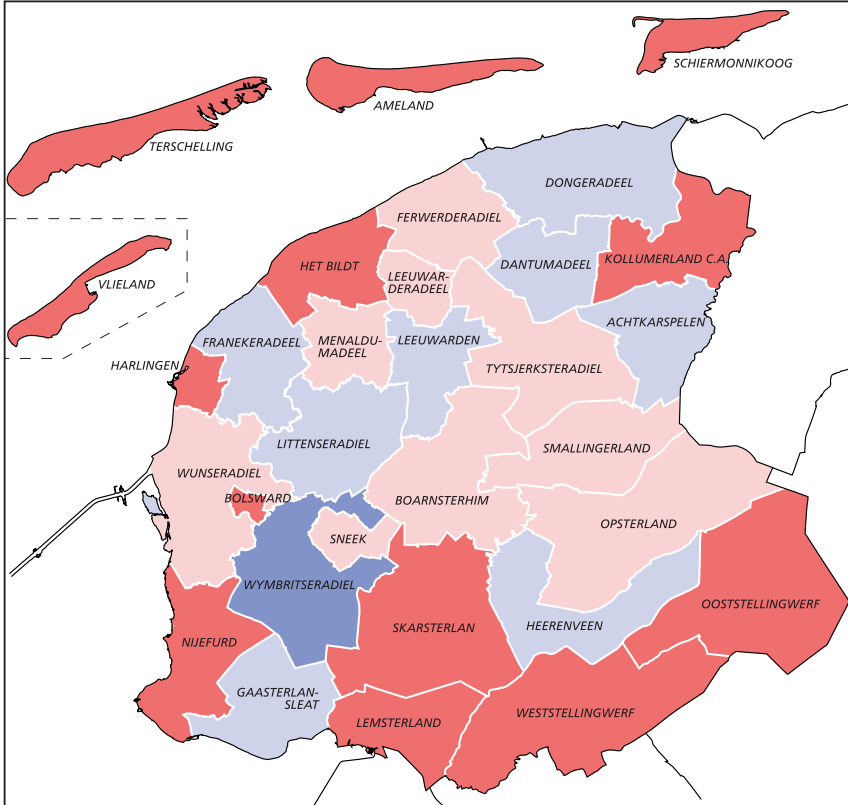
Als onderdeel van het taalbeleid kunnen gemeenten ervoor kiezen om het leer materiaal Fries voor de kinderdagverblijven en peuterspeelzalen te subsidiëren. Op grond van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) hebben gemeenten een primaire verantwoordelijkheid voor de voorschoolse centra.

Tomke: Friestalig stimulerend leesbevorderingsproject gericht op de doelgroep peuters (kinderen van 2 tot 4 jaar). Tomke is in 1996 in het leven geroepen en kent elk jaar een nieuw thema. Meer informatie is te vinden op www.tomke.nl.

Sânglêsrige (zandloperserie): een Friestalige taalmethode voor kinderen van 2 - 5 jaar aan de hand van 10 themaboekjes en divers beeldmateriaal.

Tomke
 Sânglêsrige
 beide
 geen

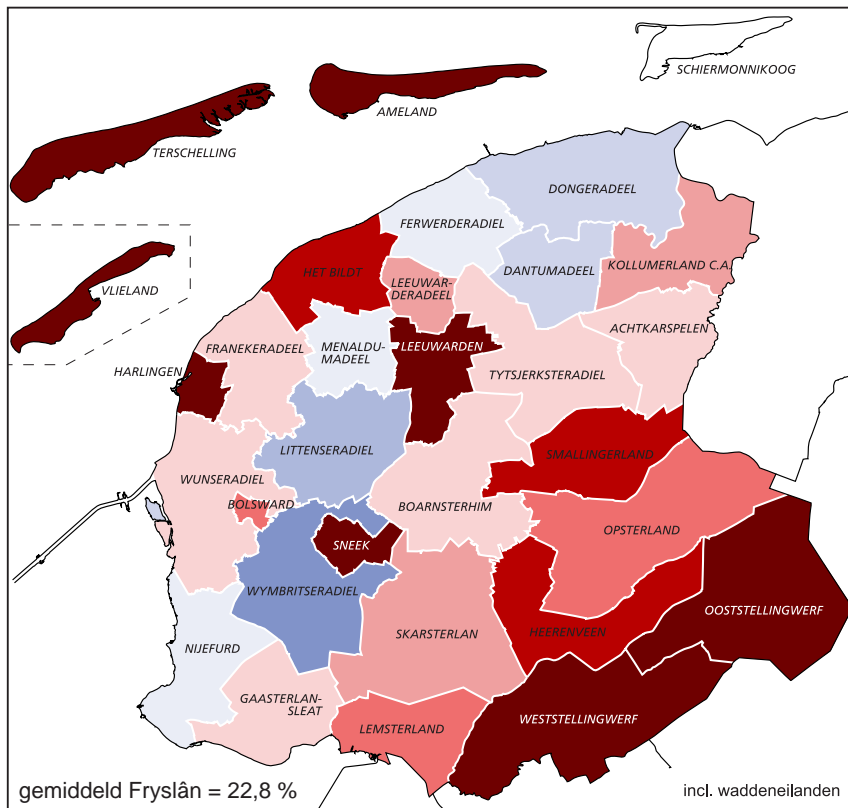
3.3. aantal kinderen op Friestalige en/of tweetalige kindercentra per gemeente

Bovenstaande provinciekaart heeft betrekking op de situatie per 1 juli 2006. Het gaat om een schatting van het aantal kinderen dat bereikt wordt op Friestalige en/of tweetalige kinderdagverblijven en peuterspeelzalen. Er is rekening gehouden met het minder aantal uren dat kinderen doorbrengen in peuterspeelplaatsen in vergelijking met de kinderdagverblijven, en de doorsnee groepsgrootte. Op Vlieland en Schiermonnikoog zijn geen voorschoolse opvangplaatsen.

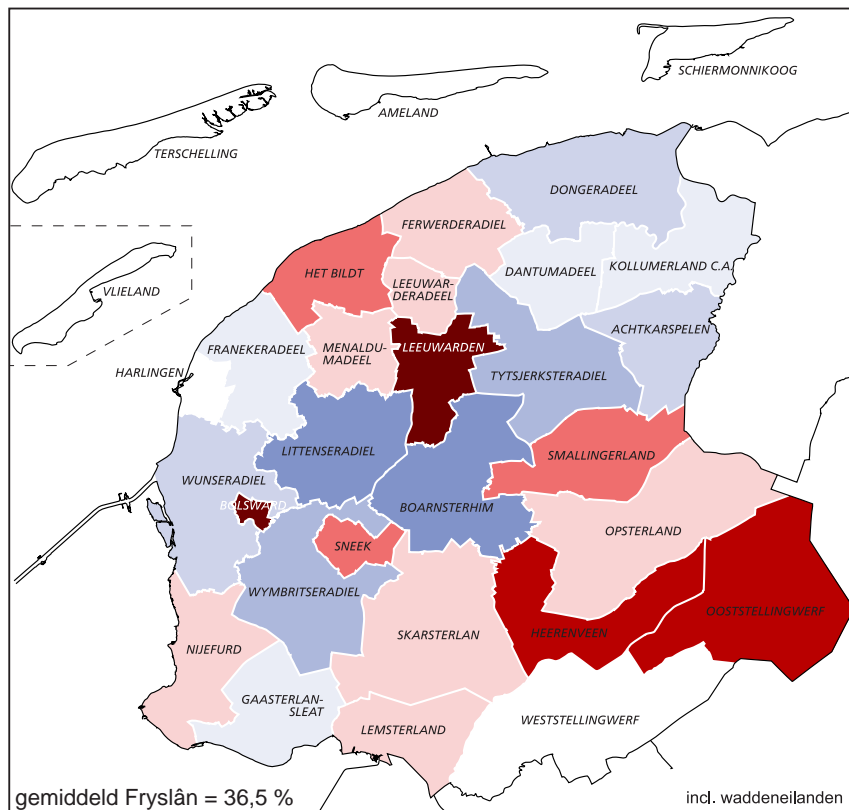
3.4. Friestalige huwelijksstoespraken 2002 - 2005 per gemeente (%)

De gegevens op bovenstaande provinciekaart hebben betrekking op het gemiddelde percentage afgelegde *Friestalige* huwelijksstoespraken per gemeente over de periode 2002 - 2005.

Een eerdere rapportage over de periode 1997 - 2001 is opgenomen in het rapport van het Berie foar it Frysk nr. 22 'Vries, E. de, D.M.B. Krol: *Taalpraktyk en Taalbelied by Gemeenten* (2003).

3.5. Friestalige eed/belofte door gemeenteraadsleden per gemeente (%)

De gegevens op bovenstaande provinciekaart hebben betrekking op het gemiddelde percentage afleggingen Friestalige eed/belofte door gemeenteraadsleden in 2006. De gegevens van Kollumerland c.a., Lemsterland, Ooststellingwerf en Skarsterlân zijn inclusief de afleggingen van de eed/belofte door de wethouders.

provinsje fryslân
provincie fryslân

april 2007